

HAYKIRIŞ

LU XUN

VakıfBank Kültür Yayınları: 0318
Edebiyat: 073

HAYKIRIŞ
LU XUN

Özgün adı
呐喊 (Nāhān)

Türkçesi
Turdi M. Kara

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Halid Metin Yolcu

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Burak Can Tavukçu

Son Okuma
Esra Çifci

VakıfBank Kültür Yayınları

İnkılap Mahallesi

Dr. Adnan Büyükdizeni Caddesi

No: 7/A1 – Kat 13

Ümraniye 34768 İstanbul

Telefon: 0 216 285 9571

www.vbky.com.tr — info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2024

ISBN 978-625-6647-39-8

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın A.Ş.

Akçaburgaz Mh. 137. Sk. No:12

34522 Esenyurt / İstanbul / Türkiye

Tel: +90 444 62 18

Sertifika No: 71320

1. Baskı: Ağustos 2024

HAYKIRIŞ

LU XUN

TÜRKÇESİ
TURDİ M. KARA

LU XUN

1881 yılında Çin'in güneydoğusundaki Shaoxing şehrinde doğdu. Asıl adı Zhou Shuren olan Lu Xun, yirminci yüzyıl Çin edebiyatının en önemli isimlerindedir. Metinlerinde toplumsal eleştirilere yoğunluk vermiş, Çin'in geleneksel yapısını sorgulamış ve değişim çağrısında bulunmuş olan yazar, kısa öykü, deneme ve şiir türlerinde önemli eserler vermiştir. Kitapları ve düşünceleriyle Çin'de reform hareketlerine ilham kaynağı olan ve yaşadığı dönemde entelektüel ve siyasi hayatta da büyük bir etki yaratan Lu Xun, 1936 yılında hayata veda etmiştir.

TURDİ METTURSUN KARA

1985 yılında Uygur Özerk Bölgesi'nin Kériye nahiyesinde doğdu. Karamay şehrinde Öğretmen Okulu'nda eğitim gördü. Xinjiang Üniversitesi Çin Dili Bölümü'nden lisans mezunu oldu. 2011 yılında Pekin'deki Merkezi Milliyetler Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimine başladı. 2014-2020 yılları arasında Bursa Uludağ Üniversitesi Türk Dili Bölümü'nde doktora yaptı. Mezuniyetinden bu yana Türkoloji alanında araştırmalarına devam etmekte, gazeteci ve çevirmen olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Yazarın Önsözü	9

HAYKIRIŞ

Delinin Günlüğü	17
Kong Yiji	31
İlaç	37
Yarın	47
Küçük Bir Olay	55
Saç Hakkında Hikâye	59
Huzursuzluk	65
Memleketim	75
AQ'nun Esas Hikâyesi	87
Ejderha Kayığı Festivali	135
Beyaz Işık	145
Tavşan ve Kedi	151
Ördek Komedi	157
Köy Oyunu	161
Aynaya Bakarken	173

ÖNSÖZ

Fikirleriyle modern Çin'in inşasına ilham veren ve 20. yüzyılın en etkili edebiyatçılarından biri olan Lu Xun tarafından kaleme alınan bu eser, dönemin acılarını dile getirmek ve değişim ihtiyacını haykırmak amacıyla yazılmış kısa hikâyelerden oluşmaktadır. Asıl adı Zhou Shuren (1881-1936) olan ve elit bir aileden gelen Lu Xun, Çin'in hanedanlıktan cumhuriyete, hatta komünist rejime geçiş sürecindeki pek çok çalkantılı döneme şahitlik etmiş bir entelektüeldir. İmparatorluk döneminin son yıllarında ülkenin kalkındırılması amacıyla yurtdışına gönderilen ve modern bir eğitim alan pek çok genç gibi Çin'in temel probleminin geleneksel ruh, kültür ve yaşam tarzından kaynaklandığını düşünmüş, çözümü ise değişim, yenilenme ve modernleşmede görmüştür.

1911'de imparatorluk rejiminin yıkılıp cumhuriyetin kurulmasını büyük bir heyecanla karşılarsa da burjuvazinin hâkim olduğu yeni hükümetin halkın açlığı, çaresizliği ve sefaletine çözüm üretememiş olması onda büyük bir hayal kırıklığına sebep olmuştur. Çin halkının, geçmişin ve geleneğin inşa ettiği demirden bir evde uyuduğu ve ölüme mahkum edildiğini düşünen Lu Xun, edebiyatı kitleleri uyandırma aracı olarak kullanmak istemiştir. Bu amaçla edebiyatta modernleşme hareketini başlatarak yalnızca iyi olaylardan, mutlu ailelerden bahseden, kahramanlarını bilge kişiler ya da krallardan seçen ve sadece eğitilmiş kesimin anlayabileceği bir dil kullanan Klasik Çin edebiyatının aksine, eserlerini herkesin

anlayabileceği halk dilinde (*bai-hua*) yazmış; sıradan insanların acılarını dile getiren, kötülüğü, zor hayatları gündeme taşıyan ve devrimci fikirler içeren metinler kaleme alarak 1920'lerden itibaren modern Çin edebiyatının öncülerinden olmuştur.

Çin halkının yükselişini aktif mücadele sayesinde baskıdan kurtulmakta gören Lu Xun, yazdığı hikâyelerle ilk olarak cumhuriyeti yeniden inşa etmek isteyen 4 Mayıs 1919 hareketine, sonrasında ise milliyetçiler için olduğu kadar Marksist bir dünya görüşünü benimseyen komünistlere de ilham kaynağı olmuştur. Her ne kadar hem milliyetçi hem de komünistlere karşı sert eleştiriler getirmiş olsa da fikirleri her iki gruba da ilham vermiştir. Lu Xun'un büyük bir hayranı olan Mao Zedong, onun yazılarını komünist partinin fikirlerine uyarlayarak politik amaçlarına paralel şekilde kullanmıştır.

20. yüzyılın başlarındaki Çin'in toplumsal ve politik çalkantıları içerisinde yazılmış olan bu eser, çok çalışmaktan, yoksulluktan ve sefaletten bunalmış sıradan insanların, toplumsal ve kültürel dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde verdikleri yaşam mücadelesini cesurca ortaya koymaktadır. Türkiye'nin de benzer dönüşümlerden geçtiği bir dönemi tasvir eden Lu Xun'un hikâyeleri, ülkemiz okurlarına hiç de yabancı gelmeyecektir.

Sadece bir edebî eser değil, aynı zamanda bir düşünce ve farkındalık manifestosu olan "Haykırış", Lu Xun'un içten ve etkileyici anlatımıyla okuyucuyu hem düşündürcek hem de harekete geçirecek bir etki uyandırmaktadır. Bu çeviriyle birlikte, Türk okurunun Lu Xun'un eşsiz dünyasına adım atacak olması oldukça heyecan verici...

Esra Çifci

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Gençken de çok hayal kurardım, çoğunu unuttum ama bundan dolayı üzülüyorum. Hatıralar insanı mutlu etse de bazen yalnızlığa mahkûm edebilir. Ruhunun iplerini, geçip gitmiş yalnızlık zamanlarında sallamanın ne anlamı var ki? Hatta benim azabımın nedeni tamamen unutamamış olmam. Tam da bu unutamadığım anılar, *Haykırış*'in ortaya çıkmasına neden oldu.

Dört yılı aşkın bir süredir, neredeyse her gün rehin dükkanlarına ve eczanelere girip çıkıyordum. O zamanlar kaç yaşında olduğumu unuttum. Boyum neredeyse eczanenin tezgâhı kadardı ama rehin dükkanının tezgâhı boyumun iki katıydı. Boyumun iki katı bir tezgâha kıyafetleri veya takıları verir ve aşagılanmış bir duyguyla parayı alırdım. Ardından uzun zamandır hasta olan babama ilaç almak için benimle aynı boydaki tezgâha giderdim. Eve döndükten sonra da birçok şeyle uğraşmam gerekirdi, çünkü reçeteyi yazan doktor çok ünlüydü ve verdiği reçeteler de bir tuhaftı: kışı geçirmiş kamış kökü, üç yıl kırağı tutmuş şeker kamışı, bir çift cırcır böceği ve meyve veren bir garip ağacın kökü... Bunlar, bulunması kolay şeyler değildi. Babamın hastalığı yine de günden güne ağırlaştı ve sonunda vefat etti.

Varlıklı bir aileden yoksulluğa düşenler, sanırım dünyanın nasıl bir yer olduğunu daha iyi anlarlar. Bu yüzden olsa gerek başka yollardan yürümek, başka yerlere kaçmak ve farklı insanları görmek için N'ye gidip oradaki K okuluna girmek istiyordum. Annem beni ikna edemeyince sonunda gitmeme izin verdi ve bir

şekilde sekiz akçe bulup harçlık olarak verdi. Ama yine de ağlamadan edemedi. Bu anlaşılabilirdi, çünkü o zamanlar geleneksel eğitim almak, imparatorluk sınavlarına katılmak doğru yolken, ecnebilerin okullarında okuyanlar yolunu kaybetmiş insanlar olarak görülürdü. Toplum, onları ruhlarını yabancı şeytanlara satmış kişiler gibi addeder, alay ederek sataşır ve onları dışlardı. Üstelik bu şekilde annem uzun bir süre oğlunu göremeyecekti. Ben bunlara aldırış etmedim ve sonunda N'ye gidip K okuluna girdim. Dünyada felsefe, aritmetik, coğrafya, tarih, resim ve jimnastik gibi derslerin var olduğunu bu okulda öğrendim. Fizyoloji öğretilmiyor, ama "Vücut Üzerine Yeni İnceleme" ile "Kimya ve Hijyen Üzerine" kitaplarını tahta baskılarından okuyorduk. Tabiplerin yorumlarını ve reçetelerini öğrendiklerimle karşılaştığımda, Çin tıbbının kasıtlı yahut kasıtsız bir tür aldatıcı olduğunu yavaş yavaş anladım. Aynı zamanda aldatılan kişiler ve onların ailelerine sempati duydum. Tercüme edilmiş tarih kitaplarından Japon Restorasyonunun en çok Batı tıbbından etkilenilerek gerçekleştiğini öğrendim.

Bu temel bilgiler ışığında, Japonya'nın kırsal bölgesindeki bir tıp fakültesine kaydoldum. Hayalim çok güzeldi, mezuniyetten sonra dönüp babam gibi yanlış tanı konulan hastaları tedavi etmeyi planlıyordum. Savaş sırasında askerî doktor olacaktım ve aynı zamanda Çin halkının restorasyona olan inancını artırmaya çalışacaktım. Mikrobiyoloji öğretimi şimdi ne yönde gelişti bilmiyorum, ama o zamanlar mikroorganizmaların şeklini göstermek için fotoğraf slaytları kullanılıyordu. Bazen ders erken bittiğinde öğretmen, manzara veya güncel olaylarla ilgili görselleri göstererek arta kalan zamanları değerlendirirdi. Rus-Japon Savaşı zamanıydı ve doğal olarak savaşla ilgili birçok görüntü oluyordu. Bu derste sınıf arkadaşlarımla alkış ve heyecanlı bağırışlarına katılmak zorunda kalırdım. Bir keresinde, bir görüntüde uzun

zamandır görmeye hasret kaldığım Çinlileri gördüm. Ortada biri bağlanmıştı, etrafında izleyenlerin çoğu fizik yapıları güçlü ama ruh hâlleri perişan görünen kişilerdi. Açıklamaya göre bağlanan kişinin kafası halk önünde kesilmek üzereydi; Rusya lehine ajanlık yaptığı için. Etrafını saranlar da bu gösteriyi izlemeye gelen insanlardı.

Eğitim yılı henüz bitmeden Tokyo'ya geldim. Çünkü o andan itibaren tıbbın önemli bir konu olmadığını, vatandaşlar ne kadar sağlıklı ve güçlü olurlarsa olsunlar, aptal ve cahil kaldıkları sürece düşüncesiz bir şekilde başkalarının gösteri malzemeleri ve seyircileri olmaktan kaçınamayacaklarını anladım. Bu yüzden az ya da çok kişinin hastalanması veya ölmesini talihsizlik saymaya pek gerek yoktu; ilk önceliğimiz onların ruhlarını değiştirmek olmalıydı. Bunu yapmanın en iyi yolunun doğal olarak edebiyat ve sanatı teşvik etmek olacağını düşündüm. Böylelikle edebiyat ve sanatı teşvik etmek üzere bir hareket başlatmayı planladım. Tokyo'daki Çinli öğrenciler arasında hukuk, siyaset, kimya hatta polislik ve endüstri okuyanlar çoktu, ama edebiyat ve güzel sanatlarda okuyanlar yok denecek kadar azdı. Böyle olmasına rağmen birkaç yoldaş bulma şansım oldu ve gerekli birkaç kişiyi de davet ettim. Görüşmelerden sonra atmamız gereken ilk adım elbette, adı "Yeni Hayat" anlamına gelen bir dergi çıkarmak oldu. O zamanlar çoğumuz muhafazakâr düşünceli olduğumuz için dergi adını *Xin Sheng* koyduk.

Yeni Hayat'ın yayın dönemi yaklaşırken yazarlarımızın bazıları çekildi, ardından sermaye de sona erdi ve sonunda sadece tanınmamış üç kişi kaldık. Kuruluşumuz talihsiz olduğu için, başarısız olduğumuzda da söylenecek bir şey yoktu elbette. Daha sonra bu üç kişi de kendi kaderlerinin peşinde koşmak zorunda kaldı ve gelecek hayaller üzerinde sohbet etmeye fırsat bulamadık. Böylelikle *Yeni Hayat*'ımız hiç başlamadan sona ermiş oldu.

Hiç olmadığı kadar canım sıkılmaya başladı. Başta nedeni bilmiyordum ama sonra düşündüm ki, bir insanın görüşünün onaylanması onu ileriye doğru iter, reddedilmesi ise mücadeleye yönlendirir. Eğer biri, insanlar arasında tek başına haykırıyorken bunu kimse umursamazsa, ne lehine ne de aleyhine hiçbir şey söylenmezse, o kişi uçsuz bucaksız bir çölde kaybolmuş gibi çaresiz kalıyormuş, bu ne kadar da üzücü bir durum! Bu yüzden ben yalnızlıktan başka bir şey hissedememiştim.

Gün geçtikçe derinleşen yalnızlık, büyük bir zehirli yılan gibi ruhumu yavaş yavaş sarıyordu.

Tarifsiz üzüntülerime rağmen kırgın da değildim. Çünkü bu deneyim beni düşündürdü ve kendimi tanımamı sağladı. Kollarını kaldırıp bir haykırıyla çevrede yankı oluşturabilecek bir kahraman olmadığımı anlamıştım.

Bana ıstırap veren bu yalnızlığımdan kesinlikle kurtulmam gerekiyordu ve çeşitli yöntemlerle ruhumu uyuşturmaya çalıştım. Toplumla karıştım ve eski kafalı kişiler gibi yaşamaya çalıştım. Hatırlamak istemediğim daha birçok üzücü olay yaşadım veya izledim. Onlarla birlikte beynimin de çamur, toz ve duman arasında kaybolmasını istedim. Bu uyuşturma yöntemim işe yararmış olmalı ki, artık gençliğimdeki heyecanım ve açık fikirliliğim kalmamıştı.

S Sarayı'nın üç odası vardı. Efsaneye göre geçmişte bir kadın avludaki akasya ağacına asılarak intihar etmişti. Artık bu akasya ağacı ulaşılamayacak kadar yüksekti ve bu evde de kimse yaşamıyordu. Birkaç sene burada kalarak eski elyazması eserleri kopyaladım ve araştırdım. Pek gelen giden olmazdı ve eski eserler de önemli meseleler veya fikirler içermiyordu. Bu nedenle hayatım sessizce geçiyordu ve böyle olmasından memnundum. Sivrisineklerin çok olduğu yaz gecelerinde akasya ağacının altında yelpazeyi sallayarak oturur, yoğun yaprakların arasındaki boş-

luklardan mavi gökyüzüne bakardım. Başım ve boynuma bazen soğuk akasya böcekleri düşerdi.

O zamanlar, eski arkadaşım Jin Xinyi ara sıra uğrardı, sohbet ederdik. Büyük iş çantasını kırık masanın üzerine koyar, paltosunu çıkarıp karşıma otururdu. Avludaki köpekten korkmuş olmalıydı ki kalbi sanki patlayacakmış gibi atıyordu.

— Bunları kopyalamanın ne faydası var? - diye sordu bir akşam eski bir elyazması nüshasını karıştırırken ciddi bir tavırla.

— Aslında hiç faydası yok.

— O zaman ne anlamı var?

— Bir anlamı da yok.

— Bence bir şeyler yazman lazım...

Ne demek istediğini anlamıştım. Onlar *Yeni Gençlik* adında bir dergi çıkarıyorlardı, ama sanırım kimse desteklemiyor ve kimse karşı da çıkmıyordu. Yalnız hissettiklerini düşündüm ve:

— Penceresiz ve yıkılmaz bir demir ev düşün. İçinde birçok kişi uyuyor ve birazdan havasızlıktan ölecekler. Ancak uykudayken ölürlerse ölümün acısını hissetmezler. Şu an haykırıyorsun ve uyuklayan birkaç kişiyi uyandırabilirsin. Bu talih-siz azınlığın önüne geçilemez bir ölümden önce acı çekmelerine neden olacaksın. Böylelikle onlara bir iyilik yapacağını mı düşünüyorsun?

— Birkaç kişi ayağa kalktığına göre demir evi yıkmak için hiç umut kalmadığı söylenemez.

Evet, her ne kadar bu konuda kendi fikrime güvensen de söz konusu umut olduğunda onu tamamen yok sayamazdım. Çünkü umut gelecekte yatıyordu ve kendi umutsuzluğumla umutlu arkadaşımı ikna etmeye çalışmamalıydım. Bu yüzden bir yazı yazacağıma söz verdim. İlk yazım olarak *Delinin Günlüğü*'nü yazdım ve yayımlandıktan bu yana yazmaya son veremedim. Her defasında hikâye benzeri makaleler yazdım. Arkadaş-

larımın taleplerini yerine getirmek amacıyla uzun bir süre içinde ondan fazla yazı yazmışım.

Artık fikirlerimi yazmanın pek de önemi olmadığını düşünüyorum. Ama o zamanlar belki yalnızlığımın acılarını henüz tam olarak unutamamışım. Bu yüzden, yalnızlık içinde at koşturana savaşçılara destek olmak ve onları yalnız bırakmamak adına bazen birkaç kez haykırmaktan kendimi alamadım. Haykırışımın cesurca mı yoksa hüznü mü, iğrenç mi yoksa gülünç mü olduğunu pek düşünmedim. Madem bu bir haykırış, elbette beni haykırmak zorunda bırakanlara da dikkat çekmek zorundaydım. Bu yüzden çoğu zaman biraz üstü örtük konuşmaktan da çekinmedim. *İlaç* adlı hikâyede Yüer'in mezarı üzerine bir çelenk ekledim ve *Yarın* adlı hikâyede de Shansi yengenin ne kadar arzu etse de oğlunu rüyasında göremediğini yazmadım. Çünkü o zaman bizi haykırtanlar karamsarlığı sevmezdi. Kendime gelince, gençliğimdeki gibi umutlu hayaller peşinde olan gençlere yalnızlıklarımı bulaştırmak istemiyordum.

Dolayısıyla, hikâyelerimle sanat arasındaki mesafenin uzak olduğu kanaatine varılabilir. Ama onların bugüne kadar hâlen hikâye adını taşıyabilmesini, hatta derlenme fırsatına bile kavuşmasını bir şans olarak düşünüyorum. Bu şans beni tedirgin etse de dünyada hâlâ okuyucularının olduğunu farz etmekten mutluluk duyuyorum.

Bu yüzden kısa hikâyelerimden oluşan bu kitabı baskıya verdim. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı da kitabı "Haykırış" olarak adlandırdım.

Lu Xun
3 Aralık 1922, Pekin